

4.5.2026

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 24/2026 vp)

Eduskunnan talousvaliokunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä ”MaRa”) kiittää kutsusta tulla eduskunnan talousvaliokunnan kuultavaksi ja toteaa asiasta seuraavaa:

1. Ydinvoimalla tuotetulle sähkölle on Suomessa perusteltu tarve

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ydinenergialaki sekä muutettavaksi eräitä muita siihen liittyviä lakeja.

Esityksen tavoitteena on pitää ydinenergian käyttö yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena, huolehtia toiminnan turvallisuudesta ja Suomessa syntyvästä ydinjätteestä.

MaRa toteaa, että Suomi tarvitsee lisää ydinvoimalla tuotettua puhdasta, kohtuuhintaista ja sääriippumatonta energiaa, jotta myös tuotannoltaan vaihtelevaa uusiutuvaa energiaa voidaan lisätä. Tämä kävi selväksi viimeistään alkuvuodesta, kun sähkön hinta kohosi poikkeuksellisen korkealle talveen kuuluvan tuulettoman pakkasjakson pysäytettyä tuulivoimalat. Sääriippumattoman energian tuottamisen lisääminen on ratkaisevan tärkeää sekä suomalaisille kotitalouksille että yrityksille. Sähkön pitää riittää ja sen pitää olla kohtuuhintaista. Nämä seikat puoltavat ydinvoimalla tuotetun sähkön lisäämistä Suomessa.

2. Periaatepäätös

Esityksen mukaan ydinlaitoshankkeiden lupajärjestelmää kevennettäisiin erityisesti sen alkuvaiheessa. Ydinlaitoshankkeen ensimmäinen kokonaisvaltainen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden arviointi tapahtuisi periaatepäätöksellä, joka olisi nykyistä yleisluonteisempi. Päätöksen ratkaisisi valtioneuvosto ja pienten ydinlaitoshankkeiden osalta työ- ja elinkeinoministeriö. Valtioneuvoston periaatepäätös annettaisiin eduskunnalle selontekona.

MaRa toteaa, että periaatepäätöksen siirtäminen pois eduskunnalta valtioneuvostolle ja pienten ydinlaitosten osalta työ- ja elinkeinoministeriölle on merkittävä muutos. Ydinlaitoshanke sisältää merkittäviä riskejä, minkä legitimizeetti on tärkeä varmistaa.

MaRa katsoo, että tämä puoltaisi nykyisen menettelyn jatkamista, jossa periaatepäätöksen tekee eduskunta. Pienten ydinlaitosten osalta päätösvalta voisi olla eduskunnan ulkopuolella, mutta sen hyväksyttävyyden ja legitimitietin kannalta olisi parempi, jos periaatepäätöksen tekisi työ- ja elinkeinoministeriön sijaan valtioneuvosto.

Esityksen mukaan ydinlaitoshankkeen suunnitellun sijaintikunnan hyväksyntä ei olisi jatkossa edellytys myönteiselle periaatepäätökselle. Hyväksymistä kysyttäisiin vasta rakentamislupavaiheessa. Samassa vaiheessa arvioitaisiin myös hankkeen ympäristövaikutukset.

Ydinlaitoshankkeen paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamisen näkökulmasta on tärkeää, että ydinlaitoksen sijaintikunnalla ja sen vaikutusalueeseen kuuluvilla asukkailla ja muiden elinkeinojen harjoittajilla on käytettävissään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa riittävät tiedot laitoshankkeen vaikutuksista, jotta nämä voivat muodostaa käsityksensä näiden vaikutusten merkityksestä olosuhteisiinsa.

Kuntademokratian vahvistaminen lisää teollisten hankkeiden sosiaalista toimilupaa ja paikallista hyväksyttävyyttä. Näin on käynyt myös kaivoshankkeiden yhteydessä, missä kaivoslakiin vuonna 2023 tehdyillä muutoksilla, joilla kuntademokratiaa vahvistettiin säätämällä kunnille oikeus päättää kaavoituksella, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella.

MaRa katsoo, että esitys heikentää kuntien ja kunnan asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa ydinlaitosten ja pienydinvoimaloiden sijoittamiseen. Ydinlaitosten ja ydinjätteistä päättämisen tulee perustua erittäin huolelliseen kokonaisharkintaan ja sijaintikunnan suostumukseen jo periaatepäätösvaiheessa. Kunnan asukkaiden ja muiden elinkeinojen harjoittajien mielipiteet tulee ottaa huomioon ydinlaitosten sijoittamisessa kunnan alueelle.

3. Kaavoitus ja rakentamislupa

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuus ja hyväksyttävyys alueidenkäytön kannalta arvioidaan ja ratkaistaan kaavoituksella, jossa ydinlaitos yhteensovitetaan muun alueidenkäytön kanssa. Ydinlaitoksen sijaintipaikka ja siihen liittyvän suojavyöhykkeen enimmäislaajuus käsitellään ja ratkaistaan kaavoituksen yhteydessä, jossa Säteilyturvakeskus toimii lausunnonantajana. Ydinlaitoksen rakentamisluvan myöntäminen edellyttää hyväksyttyä asemakaavaa. Kaavoituksesta ja siihen liittyvästä vuorovaikutuksesta säädetään alueidenkäyttölaissa sekä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa mainitun lain soveltamisesta kaavoitukseen. Kunta voi myös kaavoituksella estää ydinlaitoksen rakentamisen alueellaan.

MaRa pitää tärkeänä säilyttää muuttumattomana ydinlaitoksen sijaintipaikan kunnan merkittävän roolin. Kaavoitukseen kuuluu keskeisenä osana vaikutusten arviointi sekä osallistaminen ja vuorovaikutus. Modulaarisuuden tai muun sujuvoittamisen ei tule johtaa siihen, että paikallisten vaikutusten arviointi heikkenee.

Lakiehdotuksen 306 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan ydinlaitoksen rakentamisluvan yhtenä edellytyksenä olisi muun muassa se, että rakentamista varten on varattu alue alueidenkäyttölain mukaisessa asemakaavassa ja että hakijalla on oikeus käyttää ydinlaitoksen sijaintipaikkaa ydinlaitoksen rakentamiseen.

MaRa pitää tärkeänä ja välttämättömänä, että ydinlaitoshankkeen rakentamisluvan edellytyksenä on sen sisältyminen kunnan hyväksymään asemakaavaan.

MaRa painottaa lisäksi sitä, että ydinlaitoshankkeen sijaintikunnan suostumus tulee joka tapauksessa olla edellytyksenä ydinlaitoksen rakentamisluvissa.

4. Valitusoikeus

Lakiehdotuksen 465 §:n 1 momentin mukaan valitusoikeus on asianosaisella. Ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa, käyttölupaa ja lupaa sen käytöstä poistamisesta koskevasta päätöksestä on valitusoikeus myös sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea. Tältä osin asianosaisen käsitettä laajennetaan ottaen huomioon Århusin yleissopimuksen 9 artikla ja YVA-direktiivin 11 artikla.

Valitusoikeus on myös lakiehdotuksen 465 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa koskevasta päätöksestä sekä ydinjätteiden käsittely- ja varastointiluvasta laitoksen sijaintikunnalla.

MaRa pitää hallituksen esityksessä ehdotettua valitusoikeuden rajattua laajentamista kannatettavana ja katsoo, että se edistää osallistamista ja parantaa vaikuttamismahdollisuuksia, vaikkakin valittamalla päätöksestä jälkikäteen.

5. Kaivostoimintaan ja uraanin talteenottoon esitetyt muutokset

Suomessa ei ole uraanikaivoksia tällä hetkellä. Uraanin talteenotto sivutuotteena liittyy pääasiassa metallikaivostoimintaan. Mikäli Suomeen syntyisi joskus uraanikaivos, sen luvittamiseen ei esityksen mukaan enää sovellettaisi ydinenergialakia, vaan toimintaan sovellettaisiin kaivoslakia, ympäristönsuojelulakia ja säteilylakia.

Uraanin talteenottolaitosta koskevat vaatimukset ja lupajärjestelmä olisivat soveltuvien osin vastaavat kuin mitä säädettäisiin ydinlaitosten osalta. Puhdistustoimenpiteiden ja jätehuollon velvoittavuuden laiminlyönnin varalta vaadittaisiin ydinenergialain mukaisen laitoksen käyttöluvan haltijalta vakuus.

MaRa toteaa, että kaivostoiminta ja matkailu vahvistavat monien alueiden elinkeinoelämää ja työllisyyttä sekä kulkuyhteyksiä. Näitä elinkeinoja ei pidä sen vuoksi nähdä toisiaan poissulkevinä samalla alueella. Kaivostoiminnan ja matkailun yhteensovittaminen samalla alueella muodostuu kuitenkin ongelmalliseksi silloin, kun malmi- ja mineraalivarat sijaitsevat matkailun kannalta tärkeällä alueella tai sen välittömässä läheisyydessä. Kaivostoiminnasta aiheutuu muun muassa melua, pölyä, tärinää sekä jätevesien johtamisesta vesistöön muodostuvia haittatekijöitä. Nämä jäävät usein huomioon ottamatta ympäristön rakenteelliseen muutokseen vaikuttavina tekijöinä. Ne ilmenevät myös maisemaan, valaistukseen ja erämaisyyden katoamiseen.

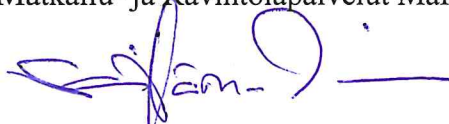
liittyviä tekijöinä, mitkä heikentävät kaivosten lähellä asuvien ja alueen muiden elinkeinojen ja erityisesti luontomatkailun alueellisia ja paikallisia toimintaedellytyksiä.

Esityksen mukaan valtioneuvosto ei enää ratkaisisi uraanin tai toriumin tuottamista koskevia kaivoslupa-asioita. Näiden ydinaineiden talteenottolaitoksen luvituksesta vastaisi Säteilyturvakeskus.

MaRa toteaa, että uraaniin ja sen talteenottoon liittyy riskejä. Tämä on ollut jo nykyisin matkailualan yrityksille iso huoli, kun kaivokset sijaitsevat lähellä matkailulle tärkeitä alueita. Mahdollisen uraanikaivoksen läheisyydessä olevien matkailukeskusten vetovoima vähenisi ja yksityisen omaisuuden arvo alenisi. Jälkimmäinen näistä tapahtuisi kaikkialla, ja muuallakin kuin matkailualueilla. Matkailualueiden vetovoiman menettämistä matkailijoiden piirissä olisi myöhemmin vaikea korvata.

MaRa katsoo, että valtioneuvoston asemaa uraanin tai toriumin tuottamiseen liittyvien hankkeiden luvituksessa ei tule heikentää. Näin siitäkin huolimatta, että uraaniin liittyvän säteilyvaaran takia Säteilyturvakeskuksen roolia tulee näissä hankkeissa kuitenkin vahvistaa. Valtioneuvoston luvan edellytyksenä tulee olla Säteilyturvakeskuksen puoltava lausunto. Uraanikaivoksen sijoittamista koskevalla kunnalla tulee myös olla viime kädessä oikeus kaavoituksella päättää, haluaako se uraanin tuottamista koskevan kaivoksen alueelleen vai ei.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Sami Hämäläinen
lakimies, varatuomari

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 8 000 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.